

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	side	2
Årsmødet 27. – 28. maj 2006	side	3
Hovedbestyrelsen	side	3
Ørumgård	side	6
Klejsgård	side	8
Tyrstrupgård ved Christiansfeld	side	9
Dansk bondeliv, set fra katederet	side	12
Nyt fra kredsene	side	14
Forturen	side	16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening

april/maj 2006

Nr. 381 - 62. årgang

Klejsgård ved Juelsminde, som vi besøger på årsmødeudflugten.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomskonsulent:

Michael Munthe Fog,
Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 59 21 18 80, fax 59 21 18 10

Hovedbestyrelsen:

Formand:
Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf./fax 64 85 11 74

Næstformand:
Peder Mouritsen
»Sædding Storgård«
Kvongvej 40,
Sædding, 6830, Nr. Nebel
tlf. 75 28 73 21
(Formand: Bladudvalget)

Jens Brogaard Jensen
»Maglehøjgård«
Hammerbakke 3
4050 Skibby, tlf. 47 52 99 18
(Formand: Nordsjællandskreds)

Mogens Frigaard,
»Frigård«, Yppernemøllevej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
(Formand: Bornholmskreds)

Vagn Juel Jørgensen,
»Grønlandsgården«,
Øllelosevej 4, Flakkebjerg,
4261 Dalmose
tlf. 58 18 61 11
(Formand: Vestsjællandskreds)

Ole Krogh Jensen
»Kroghbrogård«,
Holmevej 89, Brandelev,
4700 Næstved
Tlf.: 55 54 00 56
(Formand: Sjælland Syd)

Mogens Høge Hansen
»Hjørnegård«, Lundbyvej 25, Ønslev
4863 Eskilstrup,
tlf. 54 45 46 25

Jens Peter Skov Jensen,
»Hobygaard«, Hobyvej 37
4983 Dannemare
tlf./fax 54 94 41 63
(Formand: Lolland/Falster kreds)

Karen Jacobsen
»Østergård«, Melbyvej 3
5610 Assens, tlf. 64 71 23 60
(Formand: Fynskreds)

Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelbyvej 40,
Fjelstrup
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkreds)

Chr. A. Krog
Majbølvej 27,
6470 Sydals,
tlf. 74 41 53 12
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Jens Ulrik Tarpgaard
»Tarpgård«
Tarpvej 13, Vedersø
6990 Ulfborg,
tlf.: 97 33 13 83.
(Formand: Ringkøbing Amt)

Grethe Plagborg,
Mejerigården 28 S
7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Knud Høstgaard Møller,
Lærkevej 34
Balling, 7860 Spøttrup,
tlf. 97 56 40 71

Anne Lis Ladefoged
»Ingvorstrup Hovedgård«
Ingvorstrupvej 7, Revn
8500 Grenå,
tlf. 86 30 17 77
(Formand: Århus Amt
og Arkivudvalget)

Henry Slemming,
Hammelevej 18, Hammelev
8500 Grenå
tlf. 86 32 01 99

Niels Christian Jørgensen
Årupvej 29,
8722 Hedensted,
tlf.: 75 89 27 11
(Formand: Vejle Amt)

Jens Skytte,
»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3, Grydsted,
9240 Nibe,
tlf./fax 98 35 16 03
(Formand: Himmerlandskreds)

Frants Wetche
»Hvanstrup«
Hornumvej 105
9640 Farsø, tlf. 98 66 32 17

Kræn Hjortlund
»Vanggård«
Vanggårdsvej 25, Stenum
9700 Brønderslev
tlf. 98 83 80 08
(Formand: Vendsysselkreds)

Formanden skriver:

Her sidst i april vælter foråret ind over landet, og vore kollegaer har travlt i marken, og travlheden er naturligvis mere intens, når foråret kommer så sent som i år.

Glædeligt er det, når vi kan gå tur med hunden om morgenen, uden at skulle iføre os det varme vintertøj, og glædeligt er det, når vi høre fuglesang tidligt om morgenen, og ser hvordan der er travlhed med redegøring og andre forberedelser til sommerens yngelpleje blandt vore vingede venner.

Vi fik fugleinfluenzaen at mærke i dette forår, og vi må vel belave os på, at det er noget vi fremover må leve med, som en del af hverdagen. Det er trist, men vel trods alt ingen katastrofe.

Vi oplever i disse uger en voldsom stigning i vore energipriser, affødt af ustabilitet i mellemøsten. Det er sket før, og vi må blot tage til efterretning, at en meget stor del af verdens olieresurser findes i politisk ustabile lande, som ved enhver given lejlighed er parate til at sætte den vestlige verden på pinebænken. Her er igen et argument for, at vi i et højteknologisk samfund som vort, skal satse fortsat stærkere på alternative energiformer, og udnytte alle former for vedvarende energikilder.

Vi forbereder os på vort årsmøde den 27. og 28. maj, og vore folk på Vejle-Horsenseggen har sammensat et program for udflugten, der fuldt lever op til vore stolte traditioner for interessante årsmøder.

Jeg håber og tror, at mange af vore medlemmer vil bruge et par dage i Slægtsgårdsforeningen, for at opleve en spændende landsdel, men også for at træffe gamle bekendte og få nye bekendtskaber. Jeg ved af erfaring, at mange af vore medlemmer har skaffet sig varige venskaber gemmen vore årsmøder rundt i landet.

Lad denne glædelige udvikling fortsætte. På glædeligt gensyn i Horsens den 27. maj. Programmet er godt, og vi satser som vanligt på at vejrguderne er os venligt stemt.

*Hermed en forårshilsen fra Kaaregaard.
Kate og Carl Martin Christensen*

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16, fax 86 48 41 82
E-mail:
arkiv@slaegtsgaardsforeningen.dk
Åbningstid: onsdag kl. 11-15.

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Helge Sørensen,
Enghavevej 6, Årslev
8900 Randers
tlf. 86 49 13 40

Ulrich Alster Klug, Krogebjergvej 94,
2720 Vanløse, tlf. 38 76 11 73 og
38 79 83 90 (med telefonsvarer)
Træffes bedst mandag-fredag
kl. 7.30 - 8.00.
E-mail: dannebrog@post.tele.dk

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Mølletoftegård,
Skælskør Landevej 83, Lundforlund,
4200 Slagelse.
Tlf./Fax 58 58 40 16.
OleGN@mail.tele.dk

*Nr. 382 udkommer omkring
den 20. juni 2006. Stof til dette
nummer skal være hos redaktøren
inden den 1. juni 2006.*

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

*Tryk: O'mega kommunikation AIS
Østerbro 4, 4200 Slagelse
Tlf. 58 55 00 33, info@o-mega.dk*

Årsmødet 27. – 28. maj 2006

Årsmødet 2006 er beskrevet i nr. 380 med tilmeldingskupon side 15. Skulle der være medlemmer, som har lyst til at deltage – hel eller delvist – i årsmødet, så kan det nås endnu. Kontakt foreningens kasserer og sekretær Inger M. Hansen tlf.: 59 27 59 77.

Vejle Amtskreds har tilrettelagt et fyldigt program for dagene 27. – 28. maj, og traditionen tro tilbydes en interessant for- tur, hvor der bliver lejlighed til at dyrke kulturhistorien bred- est muligt.

Program for årsmødet

Lørdag den 27. maj samles vi kl. 10.00 hos Helle og Svend Nielsen, "Søndergård", Søndergårdsvej 5, Ølsted, 8723

Løsning. Efter gårdbesøget er der frokost på Scandic Hotel Bygholm Park, Schüttesvej 6, 8700 Horsens.

Kl. 14.30 åbnes årsmødet officielt på Hotel Bygholm Park. Efter kaffen er der tid til at se sig om, og kl. 18.00 begynder aftenfesten.

Søndag den 28. maj indledes med morgenandagt i Daugård Kirke. Derfra kører vi til Ørumgård, hvor vi besøger gods- ejere Lisbeth og Steen Erik Højgaard. Derefter venter frok- sten på Gramrodehus. Eftermiddagen byder på besøg Kir- sten og Hans Hansen, „Klejsgård“, ved Juelsminde..

Kl. 15.45 Mødet slutter årsmødeudflugten på Klejsgård.

Forturen er beskrevet på bagsiden.

Hovedbestyrelsen

Dansk slægtsgårdsforenings hovedbestyrelsen har 21 med- lemmer. 15 medlemmer repræsenterer hver af de lokale kredse. 6 medlemmer vælges på årsmødet.

For at være medlem af Slægtsgårdsforeningens hovedbesty- relse fordres, at man er ejer af en slægtsgård eller at slægts- gården stadig er i slægtens besiddelse.

Her bringes et portrætgalleri af hovedbestyrelsen, som også er oplyst på side 2.

Carl Martin Christensen
"Kåregård"
5485 Skamby.
Født 1940.
Medlem af hovedbestyrelsen fra 1980.
Landsformand siden 1987.

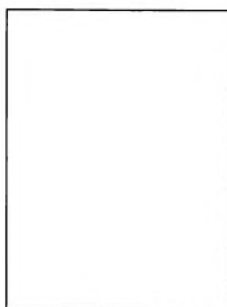
Elise Jensen
"Højtoftgård"
6100 Haderslev.
Født 1938.
Medlem af hovedbestyrelsen fra 1988.
Formand for Haderslevkredsen 1988.

A. C. Winther Hansen
"Trillbakkegård"
9240 Nibe
Født 1938.
Medlem af hovedbestyrelsen fra 1988.
Formand for Himmerlandskredsen
1988.
Næstformand 1996-2005.
Formand for Bladudvalget
1996-2005.

Henry Slemming
"Ryttergården"
8500 Grenå.
Født 1933.
Medlem af hovedbestyrelsen fra 1984.
Formand for
Århus Amtskreds 1984-1999.
Formand for
Slægtsgårdsarkivet 1993-2005.

Jens Peter Skov Jensen
"Hobygård"
4983 Dannemare
Født 1951.
Medlem af hovedbestyrelsen fra 1991.
Formand for Lolland-Falsterkredsen
1991.

Jens Skytte
 "Aldrupgård"
 8860 Ulstrup.
 Født 1948.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 1996.
 Formand for Midtjysk Kreds 1966.

Mogens Frigaard
 "Frigård"
 3700 Rønne.
 Født 1941
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 1999.
 Formand for Bornholmskredsen
 1999.

Frantz Wetche
 "Hvanstrup Hovedgård"
 9640 Farsø
 Født 1940.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 1997.

Christian A. Krogh
 6470 Sydals.
 Født 1935.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2001.
 Formand for Det sydlige Sønderjyl-
 land 2001.

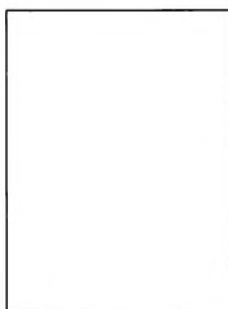
Knud Høstgaard Møller
 "Nittrupgård"
 7860 Spøttrup.
 Født 1931.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 1998.

Karen Jacobsen
 "Østerbygård"
 5610 Assens.
 Født 1941.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2001.
 Formand for Fynskredsen 2001.

Grethe Plagborg
 7200 Grindsted
 Født 1936.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 1999.
 Formand for Ribe Amtskreds 1999.

Mogens Høge Hansen
 "Hjørnegård"
 4863 Eskilstrup.
 Født 1940.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2002.

Vagn Juel Jørgensen
 "Grønlandsgård"
 4261 Dalmose.
 Født 1938
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 1999.
 Formand for Vestsjællandskredsen
 1999.

Niels Christian Jørgensen
 "Hermansminde"
 8722 Hedensted
 Født 1939.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2003.
 Formand for Vejle Amtskreds 2003.

Jens Ulrik Tarpgaard
 "Tarpgård"
 6990 Ulfborg
 Født 1951.
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2004.
 Formand for Ringkøbing Amtskreds
 2004.

Ole Krogh Jensen
 "Kroghbrogård"
 4700 Næstved
 Født 1935
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2005.
 Formand for Sjælland Syd 2005.

Peder Mouritsen
 "Sædding Storgård"
 6830 Nr. Nebel.
 Født 1957
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2004.
 Næstformand 2005.
 Formand for Bladudvalget 2005.

Anne Lis Ladefoged
 "Ingvorstrup Hovedgård"
 8500 Grenå.
 Født 1943
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2005.
 Formand for Århus amtskreds 2005.

Kræn Hjortlund
 "Vanggård"
 9700 Brønderslev.
 Født 1948
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2004.
 Formand for Vendsysselkredsen 2004.

Jens Brogaard Jensen
 "Maglehøjgård"
 4050 Skibby.
 Født
 Medlem af hovedbestyrelsen fra 2006.
 Formand for Nordsjællandskreden
 2006.

Jens og Anna Jensens Fond

Dansk Slægtsgårdsforening administrerer Jens og Anna Jensens Fond, der uddeler rejselegater til unge, der vil uddanne sig i teoretisk eller praktisk landbrug i udlandet.

Legatportioner på 5.000 og 10.000 kr. uddeles til ansøgere, der for at komme i betragtning, er i udlandet mindst 6 eller 8 måneder.

Ansøgning sendes til: Carl Martin Christensen, Kåregård,
 Badstrupvej 39, 5485 Skamby.

NYE MEDLEMMER

Susanne og Jørgen Andersen
 Vordingborg Landevej 25
 Vester Egesborg
 4700 Næstved

Bodil Hansen
 Sandvig Kohave 2
 4735 Mern

Hans Bastrup
 Gersdorffsgade 24.3
 8700 Horsens

Grethe Jensen
 Guldagervej 17
 4640 Fakse

Birgit og Jørgen Jensen
 Skovbobvej 3
 Næstelsø
 4700 Næstved

Ørumgård

Ørumgård set fra gårdspladsen

Ørumgård, som vi besøger på årsmødeudflugten er både et moderne landbrug og en interessant herregård.

Slægten

Ørumgårds nuværende ejer, Steen Erik Højgaard, er oldebarn af ingeniør og entreprenør Knud Højgaard (1878-1968), der i 1921 gik sammen med Sven Schultz og stiftede firmaet Højgaard og Schultz.

Efter et langt liv med store byggeopgaver, ikke mindst brobyggeri, købte Knud Højgaard i 1939 den store herregård Orupgård på Falster. Hans søn, Erik Højgaard, blev i 1954 ejer af Orupgård, og i 1961 købte hans søn Ørumgård. I 1977 byttede far og søn gårde, så Erik Højgaard overtog Ørumgård. I 1993 blev Ørumgård overtaget af Erik Højgaards søn Hans Højgaard, der havde bestyret gården siden 1980. Hans Højgaard flyttede til Ørumgård i 1984 efter at havde solgt Estvadgård ved Skive.

I 2004 fulgte tredje generation på Ørumgård, idet Steen Erik Højgaard blev ejer. Steen Erik Højgaard er agrarøkonom fra Næsgård Agerbrugsskole, og han lægger et meget stort arbejde i udviklingen af produktionen på Ørumgård.

Drift

I 1960 var tilliggendet på 230 ha, men i 1971 købte Knud Højgaard Gammel Hornumkjær med 50 ha ager og 8 ha skov. I 1987 købte Hans Højgaard Birkehøj med 70 ha, og i 2003 købte Steen Erik Højgaard Hastendal og Espenkær med tilsammen 100 ha ager, 3 ha eng og 15 ha skov

Nu omfatter det samlede tilliggende 503 ha. Det dyrkede areal er på 335 ha, 150 ha er skov og retableret grusgrav.

Gårdene drives under et af ejeren med tre mand. Planteavl er traditionel med korn og frø.

Godsejer Knud Højgaard begyndte i 1971 en produktion af kyllinger, denne produktion er blevet udvidet, så der er 150.000 kyllinger i staldene. Kyllingerne kommer daggamle og efter 17 uger sendes de videre til hønsehhold.

Til Ørumgård hører en grusgrav og to vindmøller, og så er der et omfattende jagtvæsen. Steen Erik Højgaard har i 2003 skabt en dyrehave på 100 ha med dådyr. Jagten er lejet ud, og med jagten følger hovedbygningen til gården Hastendal. Jagtlejeren har ansat en skytte.

Bygninger

Hovedbygningen har en længere historie. I 1855 blev hovedfløjen ombygget i røde sten. Den er rejst over en kælder, hvis oprindelige del målte 5 x 9 meter, men senere er udvidet til 21 meter. Den oprindelige kælder er antagelig resterne af det stenhus som stod på stedet i middelalderen. I 1868 blev et monumentalt midterparti påbygget. Derefter blev hovedfløjen udvidet og tilføjet to sidefløje. Hovedbygningen er på 1600 m² foruden kælder, og den er bolig for godsejerparret Lisbeth og Steen Erik Højgaard samt for hans forældre Mona Lisa og Hans Højgaard.

Avlsgården er bevaret og står i et harmonisk forhold til hovedbygningen. Den gamle trælade fra 1911 bruges til tørreri. Kostalden anvendes dels til lager, dels til udlejning og hestestalden anvendes delvis fortsat til heste, og noget af den lejes ud

Historien

Ørumgård er en gammel hovedgård, der nævnes allerede i 1458, da den tilhørte væbner Ove Skale. Efter nogle handler i familien blev Ørumgård overtaget af Jens Mogensen Harbou, hvis enke, Karen Knudsdatter Bille overtog den i 1635. I de følgende hundrede år sad medlemmer af slægten Biller med gården. I 1732 købte kaptajn Frederik Trolle Ørumgård, der var sat til 27 tdr. hartkorn hovedgårdstakst, 7 tdr. hartkorn skov og mølleskyld, 41 tdr. hartkorn tiender og 221 tdr. hartkorn bøndergods.

I 1739 købtes gården af Poul Marcussen, forpagter af Drenderup, der øgede tilliggendet med 5 tdr. hartkorn bøndergårdsjord fra Hornum by.

I 1769 blev sønnen, Peder Marcussen ejer af Ørumgård, der nu havde et tilliggende på 545 tdr. hartkorn af alle slags. Efter Peder Marcussens død i 1779 købtes gården af birkedommer Tobias Jantzen, der i 1792 solgte til Christen Mikkel Kjær til Rohden, som frasolgte bøndergodset. Han var en foretagsom landmand, der merglede markerne og hegnede dem med jord- og stendiger.

I 1820 købtes Ørumgård af Christian Jens greve Rantzau til Rosenvold. Efter enkegrevindens død i 1839 solgtes Ørumgård til O. P. Rønberg, tidligere ejer af Borchsminde.

I 1851 købtes Ørumgård af Johannes Christian Frederik Eckardt (1823-1899). Han havde studeret jura, men gav han sig til at lære landvæsen. Deltog i Første slesvigske Krig (1848-50) og udnævntes til løjtnant. Han blev syg, og søgte helbredelse ved omfattende rejser. Efter hjemkomsten købte han Ørumgård og gjorde meget for gårdens drift. Fra 1852 til 1863 drænede han gårdens mark, og han ser vist nok den første jyske landmand, der gennemførte denne grundforbedring, som han havde lært at kende i Skotland. Han forbedrede kvægbesætningen, påbegyndte dyrkning af roer, engene planeredes og overrisledes og skovene afgrøftedes, ligesom de åbne partier tilplantedes med passende træarter. Ørumgård var et mønsterbrug, som blev meget besøgt. Godsejeren var i en årrække formand for Vejle Amts Landboforening, hvor han udrettede meget, og han var med til at stifte Foreningen af jyske Landboforeninger. Han udnævntes til etatsråd, var landvæsenskommissær, amtsrådsmedlem fra 1856-58 og medlem af Folketinget fra 1861-64. Efter han død sad enken med Ørumgård. I 1908 solgte arvingerne Ørumgård til Hans Georg baron Wedell-Wedellsborg. I 1942 købtes Ørumgård af den tidligere ejer af Sophiendal ved Skanderborg, Holger Jørgen Gottlob Frederik baron Rosenkrantz. Han solgte i 1960 Ørumgård til Knud Højgaard, hvis nevø er den nuværende ejer.

OGN

Ørumgård set fra haven.

Slægtsoversigt

1960

Knud Højgaard (1940).

Gift med Hanne Hellner Nielsen.

1975

Faderen godsejer Erik Højgaard (1912 – 1993)

Gift med Birthe Holm.

1984

Sønnen Hans Højgaard (1944)

Gift med Mona Lisa Schröder.

2004

Sønnen Steen Erik (1967)

Gift med Lisbeth Holm Hansen.

*Ørumgårds hovedbygning som en ser ud efter ombygningerne 1868-70.
Under hovedfløjen er en kælder, der stammer fra det middelalderlige stenhus.*

Klejsgård

*Klejsgård set fra gårdspladsen.
Tilbygningerne med garagerne er, hvor køkkenfløjen var, da der var husholdningsskole.*

Årsmødeudflugten slutter på Klejsgård nær Juelsminde. Det er en gård, som gennem tre generationer har været hjemmet for en initiativrig familie.

I 1918 købte Marie og Hans Hansen Klejsgård. Hans Hansen var en driftig landmand og handelsmand, der anlagde en frugtplantage og etablerede et mosteri. Marie Hansen stiftede i 1934 Klejsgård Husholdnings-Fagskole – også kaldet Landbokvindernes Fagskole, som i 1942 flyttede til det nedlagte badhotel i Strib.

*Mindesten med teksten:
12. maj 1934 rejstes Landbokvindernes skole på Klejsgård.*

I 1947 købte sønnen Frede Hansen nabogården Klejs Vestergård, og i 1955 begyndte han at fremstille kornsiloer. Det blev til firmaet DAN-CORN, som har udviklet sig fra firkantede træsiloeer til store runde metalsiloer, der ses overalt. DANCORN både fremstiller og forhandler kornopbevaringsanlæg og denne produktion videreførtes af sønnen Hans Hansen i 1991.

Der er 32 fast ansatte og i sæsonen 30 mand mere. Hans Hansen som sammen med hustruen Kirsten flyttede ind på Klejsgård i 2003 er meget engageret i landbrugets organisationer, bl. a. er han bestyrelsesmedlem i Danish Crown.

Drift

I 1930 var der 77 ha til Klejsgård, hvoraf 51 ha var ager, 11 eng, 9 skov og 5 frugtplantage. Af de 5 ha frugtplantage var de 2 ha anlagt af Husholdningsudvalget i Horsensegnens Landboforening og Husmandsforening, og de blev drevet med tilsyn fra Statens Forsøgsvirksomhed på det nævnte område. Til frugtplantagen var knyttet kurser i havebrug og husholdning samt forsøg med henkogning af frugt og grønsager.

Klejsgård o. 1900.

Nu omfatter landbruget foruden Klejsgård også Klejs Vestergård og Aldumgård med i alt 294 ha, hvoraf 270 ha er ager. Endvidere er der 86 ha i forpagtning. Driften er traditionel planteavl.

Der produceres årligt 14.000 7-30 kgs grise og 11.000 slagtesvin.

Bygninger

Klejsgårds gamle hovedbygning var opført i 1790. Den var af egebindingsværk med stråtag. Den blev i 1908 erstattet af den nuværende hovedbygning, som senere blev udvidet med en tilbygning ved vestgavlen, der rummede husholdnings-skoles køkken og elevværelser. Denne tilbygning er senere fjernet, ligesom de senere påsatte kviste ikke blev bevaret, da huset fik nyt tag i 1981. Avlsgårdens ældste bygninger er fra 1904.

Historie

Klejsgård blev i 1884 solgt af Hans Jørgen Winther til Rasmus P. Therkildsen. Omkring 1900 havde han 36 køer og tilsvarende ungvæg samt 3 tyre. Der var 6 heste og årligt solgtes ca. 135 slagtesvin.

I 1918 solgte R. P. Therkildsen gården til Hans Hansen, der øgede besætningen til 35 malkekøer. Hans Hansen oprettede et svineavlscenter for Dansk Landrace. Der var 19 søer og to orner, og f. eks. i 1930 solgte han 180 avlsdyr og 150 slagtesvin.

OGN

Klejsgård o. 1960. Bemærk køkkenafdeling ved gavlen.

Tyrstrupgård ved Christiansfeld

Tyrstrupgård er en gammel historisk herregård, som i år er interessant, fordi ejeren N. E. Schultz-Petersen er formand for den legendariske og jubilerende "Understøttelsesforeningen for Jyske landmænd og deres efterladte", og ikke mindst så er Tyrstrupgård det første besøg på årets fortur i forbindelse med årsmødet 27. – 28. maj.

Den gamle landsby Tyrstrup mellem Kolding og Haderslev er nu vokset sammen med Brødremenighedens by Christiansfeld. Christiansfeld blev i 1772 anlagt på en mark på Tyrstrupgårds jord, efter at Brødremenigheden havde erhvervet gården. Tyrstrupgårds historie er meget interessant. Den gamle herregård blev krongods og derefter overtaget af Brødremenigheden, som i 1919 solgte den til agronom Johannes Schultz Petersen, hvis barnebarn er tredje generation på gården.

Slægten

Johannes Schultz Petersen var født i Kolding i 1877. Han var overlæge Christian Petersen i Kolding, der var gift med Ane Johanne Christiane Schultz fra Vissingsminde ved Kolding.

I 1902 blev han landbrugskandidat. Fra samme årgang kendes godsejer og statsminister Th. Madsen-Mygdal og landbrugsminister Henrik Hauch. Året efter erhvervede han den 180 tdr. land store Bjerager Hovgård ved Odder. Denne gård afhændedes i 1916, og Johannes Schultz Petersen blev stats korninspektør.

I 1919 købte han Tyrstrupgård, men flyttede først dertil efter grænseændringen.

Ved overtagelsen havde Tyrstrupgård et tilliggende på 310 tdr. land. I 1931 blev gården Ravnbjerg i Frørup sogn med 105 tdr. land købt til.

Johannes Schultz Petersen var gift med Betzy Outzen, datter af kornhandler Nicolai Outzen, Haderslev. I perioden 1939-1943 var Johannes Schultz-Petersen medlem af Folketinget, hvor han repræsenterede Det konservative Folkeparti.

Han døde i 1945, og Tyrstrupgård blev overtaget af sønnen ritmester Erik Schultz-Petersen gift med Vibeque Lange, datter af tobaksfabrikant og farmaceut Sigfred Lange, Slagelse.

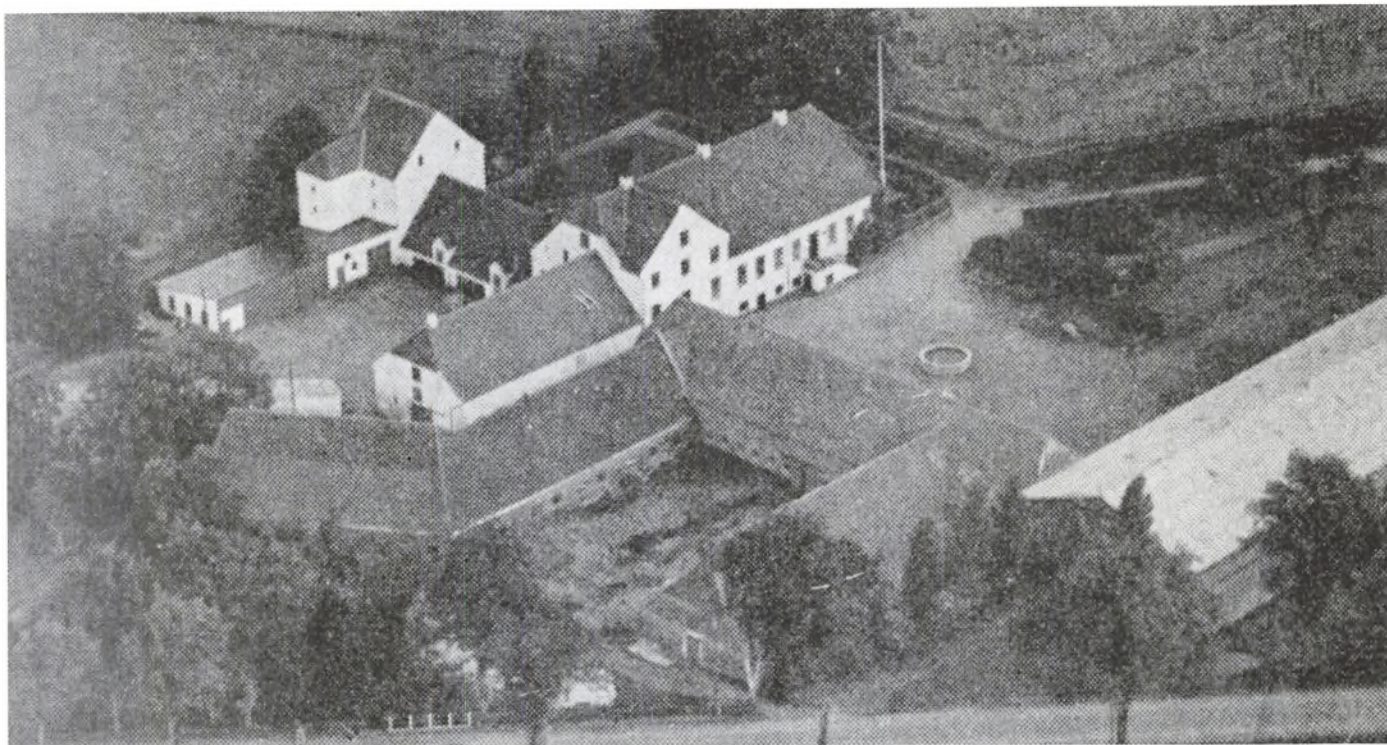
Erik Schultz-Petersen var i bestyrelse for "Understøttelsesforeningen for Jyske Landmænd og deres efterladte" fra 1948 til 1966, og foreningens præsident fra 1975 til 1982.

I 1977 overtog Niels Erik Schultz-Petersen hjemmet. Han er agronom, og efter nogle år som sekretær i Landbrugsrådet blev han landbrugsattaché i London. Kom tilbage til Landbrugsrådet, som direktionssekretær og blev igen landbrugsattaché i London, hvor han var indtil overtagelsen af Tyrstrupgård.

En tid var Niels Erik Schultz-Petersen formand for Brancheudvalget for frø, dette formandskab medførte en plads i Landbrugsrådet.

N. E. Schultz-Petersen har indtil i år været bestyrelsesmedlem i Tryk forsikringskoncernen gennem 16 år. N. E. Schultz-Petersen har siden 2000 været præsident for Understøttelsesforeningen for Jyske Landmænd og deres Efterladte. Han efterfulgte faderen som bestyrelsesmedlem i 1996.

I 1971 blev Niels Erik Schultz-Petersen gift med sygeplejerske Bente Møgelvang, der er blevet cand. mag. i kunst-

Tyrstrupgård o. 1930. Bemærk dem hvidpudsede hovedbygning.

historiker. Hun er forfatter til bogen om det romantiske haveanlæg "Christinero" nær Tyrstrupgård, hun er kunstmaler og så bliver der også tid til at være guide på Koldinghus, Trapholt og i Christiansfeld.

Driften

I 1930 omfattede landbruget på Tyrstrupgård 164 ha, hvoraf 132 var ager. Der var 70 malkekøer, 3 tyre og ca. 70 ungkreaturer. Der var 11 arbejdsheste og en traktor. Der produceredes årligt 600 slagtesvin. Pattegrisene indkøbtes. På gården var endvidere omkring 200 høns.

Nu udgør gårdens areal 186 ha heraf er 26 ha løvskov. Der dyrkes hvede, vinterraps, vinterbyg og frø. Her i 2006 er det sidste år, hvor der dyrkes sukkerroer på gården.

Der produceres årligt 4.500 slagtesvin, der indkøbes som 30 kgs grise.

Der er kapacitet til opbevaring af al korn og frø, og man blander selv foderet til slagtesvinene.

Jorden er svær lerjord, som stiller store krav til maskinkraft. Der er en medarbejder ansat. Han har selv 170 ha, og der hjælper man med sprøjtning, såning og høst.

Hovedgårdens historie

I Tyrstrupbogen er gårdens historie beskrevet, og her kan man bl. a. læse:

Det er værd at lægge mærke til, at der langt med grænsen af Nørre- og Sønderjylland – på begge sider af denne – har ligget en mængde befæstede borge og slotte, om hvis første oprindelse der vides såre lidet, om nogle af dem slet intet. Men der er en næppe tvivl om, at de er opståede i de mange fejder mellem kongerne og de sønderjyske hertuger, og navnlig de sidste har været virksomme med at bygge værn mod deres lovlige lensherre, kongen. Således byggede hertug Abel allerede i 1248 Koldinghus og omtrent et halvt århundrede senere byggede hans sønnesøn, hertug Valdemar, borgene i Gram og Seem. Enkelte borge som Tvedsgård i Dalby og Skinkelborg i Sønder Stenderup, synes meget tidligt at være gået over i privat eje. Den sidste kom dog i dronning Margrethes tid atter ind under kronen.

Efter at kong Christian den Første i 1460 var valgt til hertug af Slesvig og greve af Holsten, og dermed striden blev bragt til ende, begyndte de fleste af de omtalte borge at gå over i stormændenes eje, og først fra den tid har man rede på deres historie, indtil de atter kom under kronen, idet de blev købt af kongerne Frederik den Anden og Christian den Fjerde og efter et par århundreders forløb igen solgt eller udstykket. Således er det gået med Tyrstrupgård og med mange andre som Fovslet, Drederup, Vargård, Stårup og Tåbdrup.

Tyrstrupgårds første kendte ejer var Erich Emmiksen, der døde i 1491. I ægteskabet med Barbara von der Wisch var der tre sønner, Mogens, Hartvig og Claus Emmiksen af hvilken den sidste døde i 1541. Derefter nævnes to af deres sønner, Erich og Markvad, som ejere af Tyrstrupgård, og så kendes to søstre. Erich Emmiksen kom i 1554 på vejen ved Sønder Lygum i strid med en borger fra Tønder, rådmand Anders Mortensen, og han kom af dage. Søsteren Elsabe Emmiksen blev gift med grev Henrik von Ahlefeldt til Königsförde, og efter hans død i 1583 kom Tyrstrupgård til sønnen Godske Ahlefeldt, som i 1599 solgte gården til Gert Rantzau, statholder i hertugdømmerne. I 1617 mageskiftede Gert Rantzau med kong Christian den Fjerde. Tyrstrupgård lå godt for en udvidelse af kongens vildtbane, så derfor denne handel.

Tyrstrupgård blev altså en kongelig avlsgård eller domæne indtil 1772, og har i lighed med andre gårde måttet levere naturalier til Koldinghus og slottet i Haderslev. Gården var bortforpagtet i lange tider, og der indrettedes brænderi og bryggeri på gården. I 1800-tallet blev gården i folkemunde kaldt "e Brændegaard". I slutningen af det attende århundrede solgtes meget af kronens gods for at få penge i den slunkne statskasse, og da den mæhriske Brødremenighed (Herrnhuterne) meldte sig som køber af Tyrstrupgård, solgtes denne til dem i 1772. Menigheden fik tilladelse til at anlægge en by på "Langager" nær ved gården. Grundstenen til det første hus lagdes den 1. april 1773. Dermed opstod Christiansfeld, der fik navn efter kongen – Christian den Syvende, der 10. december 1771 havde givet tilladelse til, at

Bente og Niels Erik Schultz-Petersen, tredje generation på den historiske hovedgård.

der måtte oprettes en menighed på stedet. Gården tilhørte nu menigheden og blev drevet af en inspektør. Den var en mønsterbrug, hvor mange unge mænd fik deres landbrugsuddannelse. Da Den første Verdenskrig var forbi i 1919, var der stemning for at sælge gården, der var noget mangelfuldt vedligeholdt, og i august samme år solgte Hovedadministrationen i Bøhmen gården til landbrugskandidat, proprietær Johannes Schultz Petersen.

Voldstedet

På præstegårdens eng i nærheden af Tapsåen findes en kuppelformet høj, som er et gammelt voldsted. Man har gættet på, om dette skulle være den første Tyrstrupgård, men noget bestemt vides ikke.

Bygningerne

Hovedbygningen er et meget interessant bygningsværk. Kælderen, der ligger meget høj har højgotiske hvælvinger, og må være opført i midten af 1400-tallet. Hovedbygningen blev ombygget o. 1600, idet der over den middelalderlige kælder opførtes en etage. I den vestlige ende af huset sattes en bred frontispice. Hovedbygningen er opført i røde Flensborgsten, en mursten som er mindre end vor tids sten, men meget anvendt på kong Christian den Fjerdes tid.

Nord for hovedbygningen opførtes på samme tid bryggeriet. Og dette massive hus er også bevaret, og der er senere anlagt en forbindelsesfløj mellem hovedbygning og bryggeriet. Den gamle kælder brugtes indtil nyere tid til mejeri, nu tjener det som atelier for fru.

Understøttelsesforeningen

I 1881 blev en del godsejere og større landmænd enige om at danne „Understøttelsesforeningen for trængende Jydske Landmænd og deres Efterladte“. Som startkapital indbetalte hvert medlem et beløb på 10 kr. Men en særlig indtægt havde foreningen gennem de multer, der blev uddelt på de store herregårdsjagter. Nu betaler man et engangsbeløb på 500 kr. Foreningen uddeler årligt godt 100.000 kr. i portioner på 7.000 kr.

En vedtægtsændring slettede ordet trængende, så foreningens navn er „Understøttelsesforeningen for Jydske Landmænd og deres Efterladte. Det er i den forbindelse interes-

sant at læse foreningens vedtægter, hvor der står: „Foreningens formål er at understøtte økonomisk trængte jydske landmænd, deres enker og døtre.“

Understøttelsesforeningen markerer sit 125 års jubilæum med en sammenkomst på Gammel Estrup den 13. juni. Efter generalforsamlingen holder museumsinspektør, cand. phil. Jens Aage Søndergaard foredrag over emnet: Kriserne i landbruget. Der bliver mulighed for at besøge Jysk Herregårdsmuseum, Dansk Landbrugsmuseum og Dansk Slægtsgårdsarkiv. Alle tre institutioner har til huse på Gammel Estrup. Arkivar Ejgil Overby, Dansk Slægtsgårdsarkiv, har til den tid en særudstilling om Understøttelsesforeningen, hvis arkiv opbevares på Slægtsgårdsarkivet. Ejgil Overby har forfattet et jubilæumsskrift om Understøttelsesforeningen, som kan rekvireres ved henvendelse til Slægtsgårdsarkivet.

Forening ønsker sig i jubilæumsgave nye medlemmer, og med tiden er hartkornskravet skrumpet, så enhver har mulighed for at deltage i den årlige sommerudflugt til et historisk sted, hvor der ikke er offentlig adgang, oftest en interessant herregård. Foreningens bestyrelse ser gerne, at Understøttelsesforeningen får en bredere medlemskreds, så også landmænd og andre interesserede udenfor Jylland melder sig ind.

Formand er proprietær, cand. agro. N. E. Schultz-Petersen, Tyrstrupgård ved Christiansfeld, og forretningsfører er: Anders Hilligsøe, Sønderballe 41, 7760 Hurup Thy tlf.: 97 95 17 36.

OGN

Slægtsoversigt

1919

Johannes Schultz Petersen (1877-1945)
Proprietær, agronom, folketingsmand.
Gift med Betzy Outzen (1879-1941).

1945

Erik Schultz-Petersen (1907-1996)
Proprietær, ritmester.
Gift med Vibeque Lange (1918-1996)

1977

Niels Erik Schultz-Petersen (1941).
Proprietær, agronom, landbrugsattaché.
Gift med Bente Møgelvang (1948)
Kunsthistoriker, cand. mag.

Bryggeriet fra Christian den Fjerdes tid ved Tyrstrupgård.

Dansk bondeliv, set fra katederet

Docent emer., dr. phil. Erik Helmer Pedersen, formand for Sammenslutningen af Lokalhistorisk Foreninger. Erik Helmer Pedersen fortæller om danske forfattere og deres forhold til landbruget.

Skolelærerlitteraturen og dens syn på bondesamfundet. Af docent, dr. phil. Erik Helmer Pedersen.

Indtil nu har vi over tre runder set på det syn på bonden og bondens hverdag, kanoniserede forfattere som St. St. Blicher, H. C. Andersen og N.F.S. Grundtvig har præsteret. Alle tre vurderede bonden højt som et samfundsbærende element; alligevel kneb de øjnene sammen, når de skuede ud over det voksende agerfelt, som fra 1830'erne uimodståeligt grønnedes for deres blikke. Tanken om en politisk anerkendelse af en agerslæbende bonde skulle først modnes et tiår mere, før en Blicher og en Grundtvig var rede til at svinge frihedens fane over det samlede, danske folk.

Med H. C. Andersens sluttelige anerkendelse i 1850'erne af dansk bondelandbrug passede det historiske billede af landbrugets modernisering smukt ind i den ramme, digtere og andre skribenter noget sendrægtigt havde fået skåret til. Samtidig kunne gårdmanden med piben i munden se de gyldne korndynger vokse frem på logulvet i bevidstheden om, at 1850'ernes prisopgang havde skabt et helt nyt økonomisk fundament for hans virke.

Problemet var nu, om han skulle fortsætte som kornbonde i tryk forvisning om en sikret indkomst, eller om han skulle følge storbrugets eksempel og satse kraftigere på husdyrbruget. I så fald skulle han dyrke flere foderafgrøder, ikke mindst rodfrugter, og det forudsatte store investeringer i dræning og mergling. I forvejen brugte bondefamilien ofte en del penge på at leve op til de kulturelle normer, der gjaldt for borgerskabet i byen. Var man det, man i dag forstår ved "proprietær", kunne man ikke bare leve og bo som en almindelig bonde. Da var man De's med tyendet og blev tiltalt med "Hr." og efternavn.

Husmands- og landarbejderfamilien var ikke så heldigt stillet. Misforholdet mellem stigende priser og fastholdte, lave lønninger skabte kummerfulde tilstande mange steder. Hen imod 1860'ernes slutning var problemet blevet så påtrængende, at det fandt vej til Ugeskrift for Landmænd's spalter. Inden da var det imidlertid blevet sat på dagsordenen af skrivelystne skolelærere, der i såkaldte "bondefortællinger" tegnede et ret naturtro billede af dagliglivet på landet, set inde fra.

Pionerskikkelserne inden for denne "skolelærerlitteratur" var sjællænderen Anton Nielsen og jyden C. A. Thyregod, senere suppleret af nok en sjællænder, Zakarias Nielsen og mange andre.

Anton Nielsen (1827-97) var lærersøn fra Sneslev ved Fuglebjerg og blev selv efter endt uddannelse på Jonstrup Seminarium skolelærer på samme egn. I 1860 debuterede han som skønlitterær forfatter i den dengang så populære Flinchs Almanak (100.000 eksemplarer!) med fortællingen *En Mormonhistorie*. I de følgende år udgav han flere samlinger landsbyhistorier, såsom *Fra Landet. Billeder af Folkelivet paa Sjælland* (1861-63), *Tre Fortællinger* (1864), *Bondeliv* 1-3, 1866-68 (3. oplag 1887!) og *Strøgods* (1870).

Til oplysning for sine læsere i by og på land bladrer han flittigt i sognets familiealbum, der uden forsonende træk afbilder den virkelighed, en skolelærer da havde for sine øjne. Børnene er de fødte tabere i dette spil, dårligt ernæret og klædt i pjalter, som de ofte er, og brutale skolelærere prygl dem af et ondt hjerte. Hvis de voksne gårdmandsbørn forelsker sig på tværs af bondesamfundets standsforskelle, får forældrene straks alliancen forpurret.

Derudover er bonden, set i Anton Niensens spejl, mest optaget af de høje kornpriser, men ellers ofres der ikke mange linjer på hans virke som landmand. Landbrugets forhold var et fremmed område for ham. De omkringkørende hønsekræmmere og ko- og hestprangere er mest ude på at snyde "de troskyldige Bønder" for slet ikke at tale om juridiske vinkelskrivere: "Løgnhals, det er saadant et grovt Ord, de kaldes Prokuratorer", præciserer den trættekære Hans Jørgen over for sin kone i historien *Alle vinder*. Går bonden ind i politik, bliver han i forfatterens øjne straks lettere suspekt. Byfolk behandler bonden ovenfra og nedefter. I indledningen til *Spækhuggerparret* betragter folk fra købmandsgårdens vinduer spændt de vogne, der svinger ind gennem porten. "Aa, det er ikke andet end Bønder! tænkte de ved sig selv med tydelig Skuffelse...". Købmanden selv havde dog intet imod deres penge, noteres det.

Anton Nielsen har dog også andre strenge på sin bue end de kritisk stemte. Troen på Gud er den sikre redningsplanke, ikke mindst for de fattige og udstødte, og i historien *Den nye Adel* præsenteres folkehøjskolens unge som kronede repræsentanter for "alle dem, som elskede det Ædle og det Skønne". At følge kærlighedens bud og at komme på højskole er efter Anton Niensens opfattelse det vigtigste her i livet for de unge på landet.

I al troskyldighed vises i fortællingen *Om Karen, der kom paa Højskole*, hvorledes et højskoleophold lige så stille kan pille hovmod og andre griller ud af hovedet på et opløst pigebarn, så hun til sidst kan sidde og synge Mads Hansensange sammen med de jævndrende, hun førhen så ned på i al deres "Plumphed og Raahed...". Anton Nielsen benytter enhver lejlighed til at lade sine personer bryde ud i sang eller kaste sig ud i dansens glæder. Bonderomantikken havde i ham en trofast dyrker. Og folk skulle være dus. Det princip indførte han straks på sin højskole i Vester Skerninge, selv om akademiske højskolefolk som Ernst Trier og hans kolleger på Vallekilde korsede sig ved tanken om at skulle være dus med en simpel bondeknøs.

Med sin særlige fortælle teknik går Anton Nielsen tæt ind på livet af sine hovedpersoner. Med ham som medium får den tids sjællandske bondesamfund liv og mæle, undertiden i egen dialekt.

Hans jyske lærerkollega **A. C. Thyregod** (1822-1898) skriver derimod fra katedrets udsigtspost og moraliserer under-

tiden så degnetungt, at man ligefrem kan se byens folk dukke sig, når skolemesteren giver dem deres karakterbog med hjem, påført anmærkninger om overvættes griskhed, rethaverisk stædighed og påståelighed samt total døvhed over for ungdommens ret til at følge kærlighedens bud.

Alligevel solidariserer Thyregod sig med sine skikkelser – og læsere. Det jyske udmarksfolk har i ham fået en varmtfølede skildrer, der – som i sin tid Blicher – har kunnet sætte hverdagslivets tavse sprog på ord, der siger folk langt mere end selve det konkrete indhold. Trods al blufærdighed og reservation åbner hans personer deres hjerter for læseren.

Thyregod skrev henimod tre hundrede fortællinger, hvor til kommer en række historier fra det virkelige liv. Forskellen er dog ikke såre stor; der digtes hele tiden på de nøgne kendsgerninger. Som Anton Nielsen styrer han som regel direkte mod stuehuset, når han vil skildre bondelivet. Hvad der foregår i stald og lade, er straks mindre interessant. En undtagelse er fortællingen *To Søstre*, hvor storbonden, den brutale og usympatiske Hr. Christensen, praler umådeholdent af sit moderne landbrug, modelleret som det er over Ugeskrift for Landmænds læresætninger om rapsdyrkning, øget husdyrhold, anskaffelse af tærskemaskine med halmryster osv. Og naturligvis en ny fjedervogn. I fortællingen *Et Fængselsbarn* vil Eskild løfte sin musikalsk begavede sted søn ud af fattigdommens svøbe. ”Jeg er kommen af Smaafolk, og Fattigmand er ingen Greve”, konstaterer han nøgternt. Nu skal hans stedsøn sendes til Skotland ”for at lære at dyrke Kaalrabi og Hvidkaal og saadant noget Svineri...”, et studieprogram, som dengang var fælles for mange unge fra storbruget.

Thyregod vil ikke blot moralisere, han vil også underholde med lødige skildringer, som i de fleste tilfælde ender godt, men hvor hovedpersonerne forinden er blevet mødt med alskens modgang og fortrædeligheder. Til slut får vi i korte træk underretning om den skæbne, der er tiltænkt hovedpersonerne i fortællingen og som derigennem fungerer som morale. Bestandig har handlingens figurer deres rødder solidt plantet i hjemstavnens natur og miljø, men som et vigtigt led i handlingsgangen sættes de ofte på vandring. Gudenåen med dens omgivende landskaber trækker sit ledebånd gennem flere fortællinger. Her var Thyregod på hjemmebane. På vor vej afsløres mange smugkroer; folks umådeholdne drikkeri inspirerer i fortællingerne *Hævn* og *Niels Skov* og hans *Hustru* forfatteren til at tale afholdsbevægelsens sag.

Modsat Anton Nielsen, der som regel henter sit stof fra bondelivet i 1850’ og 1860’erne, føler Thyregod sig på ingen måde bundet til sin samtid og dets landbrugspraksis. 500 års dansk (jysk) historie er hans suveræne råderum, men stadigvæk er det Thyregod, der fører pennen. For en datidig læser, der af forskellige grunde var afskåret fra at bevæge sig uden for hjemsogets snævre grænser, må det have virket stærkt oplivende og spændende at komme med Thyregod på rejse. Og som læser sad man altid trygt placeret bag et beskyttende vindue til den store og farlige verden.

Den tredje pionerskikkelse inden for skolelærerlitteraturen er **Zakarias Nielsen** (1844-1922), hvis far var smed i Øster Stillinge nordvest for Slagelse. Som Anton Nielsen kom han på Jonstrup Seminarium, et sted, hvor der stadig gik frasagn om bemeldte Antons meriter 20 år tidligere. Sin første ansættelse som skolelærer fik han 1864-68 i Nejlinge ved Helsing, derefter fulgte 16 brydsomme år „paa Heden“ i Herstedvester, inden en alvorlig hørelidelse satte en stopper for hans karriere som pædagog.

Allerede på seminariet læste han Anton Nielsen og forsøgte sig også selv som lyriker og fortæller, men i første

omgang uden større held. Vingeslaget blev straks større, da han kom under digteren H. V. Kaalunds indflydelse, og i løbet af 1870’erne skabte han sig et navn inden for skolelærerlitteraturen med fortællinger som *En god Formynder*, *Et Offer*, *Fremad!* m.fl. Kun i sidstnævnte historie er en bonde hovedskikkelsen, og med sin studentereksamen er han oven i købet atypisk. Hans higen efter politisk magt og indflydelse truer med at kompromittere hans virke som landmand, men kærligheden til den trofaste Sara bringer ham på ret køl. I de fleste fortællinger fra den tid bevæger vi os i borgerlige miljøer, der endnu ikke har accepteret bonden som ligeberettiget medborger.

Zakarias Niensens gennembrud som en af sin tids mest læste forfattere kom med den række af romaner, han udgav i 1880’ og 1890’erne. *Nye Tider* fra 1881 er i vor sammenhæng særlig interessant, fordi den med sin tids- og kulturhistoriske modstilling af skolelærer Lystrup, Frederik VI-tidens lov-og-orden arvtager og en nytids højskolebonde, Knud, får skildret 1870’ernes begyndende opbrud i landbo-miljøet, kort før andelstiden satte ind. De to hovedpersoner belyses fra flere vinkler; Knud har nok sin forfatters sympati, men højskolesprogets udenadlærte frasemageri udstilles nådesløst. Nu er det folketid mod førhen kongetid og adels-tid, proklamerer Knud. Misforstået humanitet, hvor alt krap-pyet kommer frem i lyset, snerrer Lystrup tilbage. Udover spredt omtale af moderne landbrugsfænomener, såsom en landboforening (*Gamle Vaner*, 1883) og teknikken omkring fremstilling af en 13 „Roe-Lugemaskine“ (fortællingen *”Mystisk”*) nærmer Zakarias Nielsen sig i sine efterfølgende og meget populære romaner borgerskabet i byerne. Med sine indfølelse kærlighedsskildringer på kristent grundlag af kvinder som Helene i *Maagen* (1889) og Marie Rømer i *Den store Magt* (1898) fik han et stort og trofast læserpublikum.

Denne gennemgang af skolelærerlitteraturens pionerskikkelser og deres holdning til bondebruget yder på ingen måde de tre forfattere og specielt Zakarias Nielsen fuld retfærdighed. Og så har vi slet ikke beskæftiget os med deres memoirer. Anton Nielsen sammenfatter i en vis forstand hele sit forfatterskab i sine fire små erindringsbøger fra 1890’erne, men de rejser flere spørgsmål om personen Anton Nielsen, end de besvarer. Hans kulturhistoriske skildringer er i det hele taget ikke meget bevendt rent historisk. Omvendt med Zakarias Nielsen: Hans tobinds *Minder* (1905/11) underbelyser ikke netop egne fortjenester, men giver samtidig et spændende indblik i en kulturkreds af borgerlig tsnit, som den fremstormende radikalisme hårdhændet satte i skammekrogen.

Hvilken betydning fik så skolelærerlitteraturen for bondestandens åndelige og kulturelle udvikling, kunne man så spørge. Dens hovedærinde var at bringe bøndernes kulturelle bevidsthed og dannelse på højde med den økonomisk-tekniske udvikling. Men der er forskelle i holdningen hertil. Hvor Zakarias Nielsen gerne ville danne landboerne i byboernes billede, ville Thyregod og især Anton Nielsen give landbolivet et kulturelt løft indefra. Anton Niensens fortællinger er næppe for stor kunst at regne, men kan man læse sig uden om den snart højsttemte, snart fade højskolelyrik, kommer man tæt ind på livet af det folkelige kraftfelt, uden hvilken det danske samfunds modernisering på et landbrugsøkonomisk grundlag næppe havde fundet sted. Grundtvig og Kold skabte nok den danske folkehøjskole, men der skulle skribenter som Anton Nielsen til for at sætte ord på den personlige oplevelse af ideen bag højskoletanken og det kulturelle opbrud i det hele taget. At kunne spænde fra ploven og derefter gå ind og læse om sig selv og sine drømme om fremtiden, måtte føles som en åbenbaring.

NYT FRA KREDSENE

Vejlekredsen

Årsmødet 27. – 28. maj afholdes her i Vejle amt. Man kan vælge at deltage i hele arrangementet eller i enkelte dele af det, men uanset helt eller delvist, så kræver det tilmelding. Blanket er side 15 i nr. 380.

Mandag d. 19. juni arrangerer vi i Vejle Amt sommermøde hos proprietær Niels Sehested "Straarup" Skamlingevejen 65, 6000 Kolding. Med afslutning på Skamlingsbanken.

Forårsturen til Børkop Vandmølle den 28. marts havde samlet 23 medlemmer, og vi havde en interessant aften. Først så vi vandmøllen i funktion, og derefter blev vi vist rundt i samlingen af gamle landbrugsredskaber og husgeråd, som er udstillet i en udlænge under betegnelsen "Farbror Svends Museum". Aftenen sluttede med kaffe i selskabslokalet på møllegården, hvor skoleinspektør Preben Mikkelsen fortalte om værdien af at kende sig slægt.

Niels Christian Jørgensen

Ringkøbing Amtskreds

Kredsen indbyder til klit- og fjordtur til vestkysten den 12. juni kl. 19.30. Vi mødes ved den gamle Klitgård, hos Iver Iversen som er 13. generation. Klitgården har adressen: Husby Klitvej 17, 6990 Ulfborg. (Klitgården er omtalt i nr. 378 af "Slægtsgården").

Iver Iversen vil fortælle om arbejdet som strandfoged, rørhøster, landmand og fabrikant. Efter en tur rundt i området, der bliver en stor naturoplevelse, slutter vi på Strandgårdens museum, der ligger nær ved Klitgård. På Strandgården hører vi om strandinger i fortiden.

Jens Ulrik Tarpgaard.

Det sydlige Sønderjylland

Lørdag den 10. juni eftermiddags- og aftentur til Løgumkloster. Vi mødes kl. 14.00 hos gårdejer Tage Lausten, Vestermarksvej 4, Øster Terp, 6240 Løgumkloster. Denne ejendom blev i 1953 forpagtet med tilhørende 77 ha og ca. 50 køer af ejerens far. Da han i 1963 købte ejendommen måtte han afgive 15 ha til et husmandssted. Den nuværende ejer købte gården i 1989 med de daværende 62 ha og 60 køer. Senere blev der købt en ejendom mere. I 1997 byggedes ny løsdriftstald til 300 køer med malkeplads til 2 gange 16 køer, og der bliver malket 3 gange dagligt. Denne stald bruges i dag til ungdyrstald, for i 2002 opførtes den nuværende stald med plads til 400 køer og den rummer 6 malkebotter. Der leveres årligt ca. 3,7 millioner kg. mælk og gennemsnitsydelsen er på 9.300 kg. Mælk. Kalvene går i hytter. Af de ca. 210 ha dyrkers 100 ha med græs og 100 med majs. Der købes halm fra ca. 100 ha hos naboer.

Medbring kaffe og klapstol. Vi drikker kaffen i haven, og kører derefter til Løgumkloster, hvor vi ser refugiet, spiser middag, deltager i aftensangen i kirken, vises rundt i kirke og kloster og slutter med aftenkaffe.

Tilmelding senest 6. juni til 74 41 53 12.

Aftenudflugt med generalforsamling den 3. august.

Kl. 19.00 samles vi hos Jette Krogh og Arne Thomhave, "Thomhavegård", Thomhavevej 12, 6470 Sydals.

Tiende generation driver nu slægtsgården, og det er en moderne gård med løsdriftstald til 75 jerseykøer med kalvestald og foderlade. Driften omfatter 100 ha

Efter gårdbesøget kører vi til Knøsgård, Vestervej 1, der er kulturcenter for Sydals kommune. Ejendommen har tilhørt samme familie i 12 generationer og kan føres tilbage til 1605. I 1972 solgtes det sidste jord fra og i 2002 købtes bygningerne af kommunen. Stuehuset blev gennemrestaureret, og de to sidebygninger blev fornyet. Den østlige indeholder bibliotek og den vestlige mødesal. I stuehuset er der mindre mødelokaler og det huser musikskolen. Efter kaffen afholdes generalforsamling. Tilmelding senest 31. juli til 74 41 53 12.

Chr. A. Krogh

Ribe Amtskreds

Ribe Amts Slægtsgårdsforening inviterer til besøg hos gårdejer Søren Christensen, Ånumvej 150, 6900 Skjern den 12. juni kl. 19.00. Gården, som Familien Christensen overtog som 7. generation i 1993, drives i dag som „Kvieshotel“ med pasning af 250 kvier for fremmede. Derudover er der 40 ammekøer med opdræt samt 150 fedekalve.

En del af gårdens produkter sælges fra egen gårdbutik. Efter besøget kører vi til „Landbogården“ Ringkøbing (tidligere Vest- og Sønderjysk Kreditforenings bygning), som vi beser, og hvor vi drikker kaffen.

Bestyrelsen

Haderslevkredsen

Kredsen inviterer til sommerudflugt til Mandø, mandag den 10. juli kl. 18.30. Rundtur på Mandø, ophold ved kirken og på Mandøcenteret, hvor der serveres kaffe. Pris: kr. 125,00. Mødested: Mandøbussen, Mandø Ebbevej i Vester Vedsted. Tilmelding senest 6. juli til Vera Thyssen tlf.: 74 75 00 53.

Kredsens vintermøde med generalforsamling afholdtes den 16. marts på Tørning Kro. Formanden Elise Jensen indledte med generalforsamlingen, og efter et tilbageblik på årets aktiviteter både lokal og på landsplan, var der genvalg til Vera Thyssen og Hans Ole Thomsen. Og til efterfølger og Hans Christian Juhl valgtes Jørgen Dahlmann.

Derefter fik landsformanden ordet. Han bragte en hilsen og kommenterede såvel foreningens situation og landets. Bl. a. slog Carl Martin Christensen et slag for biobrændsel.

Efter kaffen fortalte Peder Mouritsen om hverdagslivet på en slægtsgård anno 2006. Peder Mouritsen, "Sædding Storgård" er næstformand i Dansk Slægtsgårdsforening og landsformand for Danske Mælkeproducenter.

Peder Mouritsens slægt har været på Sædding Storgård i hen ved 500 år, og i de sidste 200 år har ingen af ejerne vært født på gården, for den nye generation, havde først etableret sig et andet sted for det blev muligt at flytte ind på slægtens gård. Sådan var det også for Bente og Peder Mouritsen, der først overtog Sædding Storgård i 1998. Nu omfatter driften

4 gårde, hvor der er, malkekøer, ungvæg, svin og kartofler. Hver gård er i fuld drift, men der er en specialiseret produktion hvert sted. Peder Mouritsen har 400 ha, men driver 550 ha. Det var en interessant gennemgang af livet på gården, og om indretningen af Sædding Storgård til en moderne kvæggård med plads til 380 køer.

OGN

Fynskredsen

Den 27. juni indbydes til sommertur til Vestjylland. Turen udgår fra Landbo Fyn i Vissenbjerg kl. 8.00. Først besøger vi Bente og Peder Mouritsen, Sædding Storgård ved Nr. Nebel. Peder Mouritsen er næstformand i Dansk Slægtsgårdsforening, og han driver et omfattende landbrug. Efter middagen på Skarvenhus kører vi til Skjern Ådal, hvor vi hører om retableringen af Skjern Å. Fhv. gårdejer Martin Nielsen fortæller om projektet

Kredsen havde en interessant dag på SAB i Skamby, hvor vi så foderfabrikken og hørte om struktur og fremtid indenfor landbrugets grovvarerektor. Den efterfølgende generalforsamling medførte ingen ændringer.

Mogens Andersen

Århus Amtskreds

Forårsmødet er tirsdag, den 16. maj. Kl. 19.00 samles vi ved Kalø Avlsgård, Grenåvej 12-14, 8410 Rønne. Stefan Pihl viser os rundt og fortæller om Danmarks Miljøundersøgelser, der har til huse på Kalø.

Sommermødet er torsdag, den 15. juni kl. 19.00. Vi tager til Overgård Gods ved Havndal. Vi hører om stedets interessante historie og set de inddæmmede arealer.

Sjælland Syd

Sjælland Syd indbyder til sommerudflugt tirsdag den 27. juni 2006 kl. 13.30. Vi mødes på Rosendal gods ved Fakse, hvor der er rundvisning. Derefter kører vi til Stevnfortet (Undergrunden), Korsnæbvej, Rødvig, hvor der er guidet rundvisning. Vi slutter dagen i Pyramiden i Boesdal Kalkværk, hvor vi spiser den medbragte mad.

Medbring stole, bord, eftermiddagskaffe og aftensmad. Den årlige højskoledag holdes den 4. november på Hindholm Socialpædagogiske Seminarium. Nærmere program for denne dag følger senere.

Ole Krogh Jensen

Vestsjællandskredsen

Sommerudflugten afvikles torsdag, den 15. juni – Valdemarsdagen, hvor vi besøger Roskildeengen.

Første besøg gælder Birkemosegård ved Lyndby, hvor speciallæge og gårdejer Helen M. Henriksen fortæller og viser rundt i sit smukke hjem.

Derfra kører vi til Roskilde Kloster, hvor vi bliver vist rundt i de gamle stuer og hører om institutionens historie.

Der bliver en kort pause til frokosten, som vi selv har med, og derefter besøger Benzonsdal, hvor kammerherreinde Helene baronesse Lerche fortæller og viser rundt i hovedbygningen. Sammen med sin mand, kammerherre Vincens baron Lerche er de femte generation på Benzonsdal, og slægten er en direkte linje fra Lerchenborg.

Derefter kører vi til Hedeland og oplever et enestående landskab og dagen slutter med middag på en hensigtsmæssigt beliggende kro. Turen afvikles i bus, og opsamlingssteder meddeles i den officielle indbydelse, som udsendes fra sekretæren.

Vagn Juel Jørgensen.

Midtjysk kreds

Torsdag den 15. juni 2006 kl. 19.00 indbyder kredsen til besøg på Bostrup Østergård, Lybyvej 10, 7870 Roslev.

Det drejer sig om en veldrevet gård på 120 ha, hvor man har pasningsaftale på 30 ha ekstra. Gården har en besætning på 240 søer, og der produceres årligt 5000 slagtesvin, og der sælges desuden om året 1600 smågrise ved 30 kilos vægt.

Bostrup Østergård er en rigtig gammel slægtsgård, der har været i familiens besiddelse i det mindste siden 1756, og gennem mange slægtled er den gået i arv fra fa til søn, der skiftevis har heddet Jens og Christian.

De nuværende ejere er brødrene Jens og Harald Østergaard, og en tredje broder er ansat som medhjælper.

Gårdens stuehus er fra 1920. Staldene blev renoveret i 1997-98, og i 2002 opførtes en ny slagtesvinestald.

Efter rundvisningen vil der blive serveret kaffe til de fremmødte.

Lørdag den 22. juli kl. 14.00 besøg på Limfjordscenteret Doverodde Købmandsgård, Fjordstræde 1, Doverodde, 7760 Hurup Thy.

Centeret ligger på et naturskønt sted, ikke langt fra det barske Vesterhav, men alligevel lunt i det blide landskab ved Limfjorden. I pakhuset fra 1854 vises en udstilling, som omhandler stedets historie, handlen med udlandet på sejlskibenes tid, stuedrift og landboliv samt Limfjordsfiskeriet med udgangspunkt fra havnen i Doverodde.

Ved siden af pakhuset er bygget et 42 m højt udsigtstårn med elevator, og der er tre udstillingslokaler bl. a. med geologi-udstilling. Fra toppen af tårnet vil man nyde en enestående udsigt over land og fjord. Ved ankomsten til centeret vil vi modtage en kort orientering om stedet og dets historie. Derefter er der rundgang på egen hånd til kl. 15.30, hvor der vil blive serveret kaffe og hjemmebagt lagkage. Herefter vil der blive afholdt ordinær generalforsamling.

Ejgil Overby.

Adresseændringer

Adresseændringer bedes meddelt foreningens sekretær:
Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv. Tlf. 59 27 59 77

Returadresse:
Inger M. Hansen,
Svalevej 13,
4440 Mørkøv

FORTUREN

Tyrstrupgårds hovedbygning.

Den indledning til årsmødet, som traditionelt tilbydes med forturen fredag, vil i år byde på et meget kulturhistorisk bredt indhold.

Den fortur som tilbydes i år er blevet ændret i forhold til omtales i blad nr. 380. Efter opsamling på Sjælland og Fyn kører bussen til Tyrstrupgård, hvor Bente og Niels Erik Schultz-Petersen fortæller om deres gamle hovedgård, der er omtalt side 9 i dette blad.

Ved siden af Tyrstrupgård ligger det meget enestående haveanlæg Christinero. Det er en romantisk have, skabt for 200 år siden. Her vil Bente Schultz-Petersen vise rundt og fortælle. Bente Schultz-Petersen er cand. mag. i kunsthistoriker og skrev sit speciale om Christinero.

Derefter aflægges vi Den gamle Grønsekro et besøg, for der venter frokosten.

Vi kører til Taulov kirke, der er en traditionel landsbykirke, men hvis indre udsmykning kun er få år gammel og udført af kunstmaleren Arne L. Hansen.

Vi fortsætter til Fredericia, hvor vi ser på den fæstningsby som kong Christian den Fjerde fik ideen til, og som kong Frederik den Tredje anlagde. Byens lige gader er noget helt særligt, og vi ser på byen et par af dens kirker, den jødiske kirkegård, monumenterne fra såvel svenskekrigene i 1658 som fra Første Slesvigske Krig 1848-1850.

Da det kneb med at få et tilstrækkeligt indbyggertal i den nye fæstningsby, blev den gjort til asylby, dvs. at folk med anden tro end den lutherske kristendom, som var landets officielle, kunne få ophold i Fredericia. Derfor fik byen både en jødisk, en katolsk og en reformert menighed. Synagogen er revet ned, men kirkegården eksisterer. Til gengæld er såvel den katolske som den reformerte kirke stadig i brug.

Fra Fredericia kører vi nordpå, får aftensmaden et praktisk sted, og fortsætter til Horsens. Vi ser den gamle klosterkirke og finder vores hotel.

**Tilmelding kan nås endnu,
kontakt Inger M. Hansen tlf.: 59 27 59 77.**

Der har været en beskedent interesse for forturen, så skal den gennemføres som bustur, opfordres medlemmerne øst for Lillebælt til at melde sig. Skulle der ikke blive nok til bussen, så kører vi turen i egne biler.

OGN

*Taulov kirke
med Arne L. Hansens
udsmykninger.*